

Facebook Kullanmama Tercihinin Kendini Açma Biçimi ve Etkileşim Kaygısı Bağlamında İncelenmesi*

Investigating The Choice of Not Using Facebook in Terms of Self-Disclosure Style and Interaction Anxiety

Gül Deniz DERİN, Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, E-posta: gul.derin@istanbul.edu.tr
Göklem TEKDEMİR YURTDAŞ, Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, E-posta: tekdemir@istanbul.edu.tr

Anahtar Kelimeler:

Sosyal Medya,
Facebook Kullanmama
Tercihi, Kendini Açma,
Etkileşim Kaygısı.

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, çevrim içi ağlardan biri olan Facebook'u kullanmayan bireyleri, kendini açma biçimleri ve etkileşim kaygıları bağlamında incelemektir. Dünya genelinde en çok kullanılan çevrim içi ağlardan biri olduğunun bilinmesi, bu çalışmada özellikle Facebook'un seçilmesi yönünde etkili olmuştur.

Araştırmada, yaşları 18 ile 37 arasında değişen, 6 üniversite mezunu, 6 üniversite öğrencisi ve 1 lise öğrencisi toplam 13 katılımcıyla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırma bulguları tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir.

Çalışmanın bulgularına göre Facebook çevrim içi ağını kullanmayan katılımcılar, Facebook'un mahremiyeti ihlal ettiğini ve kullananlar için bir sergileme ortamı oluşturduğu belirtmiştir. Katılımcılar çevrim içi ağlardaki iletişimin ve ilişkilerin yapısını samimi bulmamakta ve yüz yüze iletişime önem vermektedir. Katılımcıların kendi ilişkileri içerisinde genelde kendilerini rahatlıkla açtıkları ve günlük hayatlarını etkileyebilecek derecede etkileşim kaygısı deneyimlemedikleri ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın bulguları, katılımcıların sosyal hayatlarındaki ilişkilerinden ve iletişim biçimlerinden tatmin olmaları ve çevrim içi ağları kullanmaya eğilimli olmamaları arasındaki ilişki bağlamında tartışılmıştır.

Keywords:

Social Media,
Preference of Not
Using Facebook,
Self-disclosure,
Interaction Anxiety.

Abstract

The aim of this study is to examine the relationship between participants' reported self-disclosure form, perceived level of interaction anxiety and not being a user of Facebook. Being most commonly used online network in the world, Facebook has been chosen to be examined.

In this study, semi-structured in-depth interviews were held with 13 participants (7 college or high-school students and 6 post graduates who aged between 18 and 37). The data were examined using thematic analysis method.

According to the findings, Facebook non-users think that Facebook violates people's privacy and consider Facebook as an exhibition stage for Facebook users. The participants value face-to-face communication more, they do not see online communication and its relationship structure as intimate. The results revealed that they generally disclose themselves easily within relationships they have and they do not experience a high degree of interaction anxiety which can affect their daily life. The results of the study were discussed in relation to the degree of satisfaction of the participants with their social network relationships and communication styles, and their preference of not using online social networks.

*:Bu çalışma, ilk sıradaki yazarın İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı'nda yazdığı yüksek lisans tezine dayanmaktadır.

Giriş

Çevrim içi sosyal ağlar, kullanıcıların kendi profillerini istedikleri gibi oluşturup sitedeki diğer kişilerle paylaşmalarına ve onlarla iletişime geçmelerine izin veren web tabanlı hizmetlerdir (Boyd ve Ellison, 2008). Günümüzde bu ağların en bilinen olanlarından biri Facebook'tur.

Facebook, genç yetişkinlerin sosyal ağlarının artık temel bir parçası haline gelmiştir (Burke ve Ruppel, 2015). 2004 yılında kurulan Facebook, kullanıcıların birbirinden farklı sosyal ağlarda yapabileceklerini tek bir yerde yapmalarına izin veren, kullanışlı ve farklı araçların bir araya getirildiği bir çevrim içi sosyal ağıdır (Ulus, 2010). Kullanıcılar Facebook ile kendilerine ait bir profil oluşturabilir, mesajlaşabilir, çeşitli amaçlarla grup oluşturabilir ve gruplara katılabilir, etkinlik düzenleyip etkinlikleri takip edebilir, fotoğraf ve video paylaşabilir ve oyunlar oynayabilir. Facebook, kurulduğu zamandan bu güne gittikçe daha çok kişinin kullanıcısı olduğu ve neredeyse herkesin günlük hayatının bir parçası haline dönüşen bir sosyal ağ olmuştur. Günümüzde Facebook'un dünya çapında toplamda 2 milyar kullanıcısı bulunmaktadır (Zephoria Digital Marketing, 2017). Türkiye'de ise 48 milyon kişinin aktif Facebook kullanıcısı olduğu söylenmektedir (Kemp, 2017).

Literatürde çevrim içi sosyal ağlar üzerine yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun bu ağların kullanıcılarıyla yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar genelde, çevrim içi ağ kullanıcılarının özellikleri, bu ağları kullanmaya neden olan faktörler, bu ağlardaki ilişkiler ve bu ağların ilişkiler ve kullanıcılar üzerindeki etkileri gibi konulara odaklanmıştır. Çevrim içi ağ kullanıcılarının kendini açma ve etkileşim kaygısı gibi özellikleri de incelenen psikolojik değişkenler arasındadır. Ancak çevrim içi ağ kullanıcısı olmayanlar üzerinde bu iki değişkenin birlikte ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu araştırmada Facebook kullanmayan bir örneklem üzerinde kişilerin Facebook kullanmama tercihleri ile kendini açma biçimleri ve etkileşim kaygıları arasındaki bağlamı incelemek amaçlanmıştır.

Kendini Açma, Etkileşim Kaygısı ve Bu Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Bir iletişim davranışı olarak ele alınabilecek kendini açma, kişinin neyi, kiminle konuşacağına dair seçimine dayanmaktadır (Pearce, Sharp, Wright ve Slama, 1974). Bir başka ifadeyle, kendini açma, bir kişinin karşısındakiyle, kendisiyle ilgili normalde karşısındakinin ulaşamayacağı bir bilgiyi gönüllü olarak paylaşmasıdır (Worthy, Gary ve Kahn, 1969). Kendini açma her şeyden önce iletişim sürecinde belirli bir mesajın aktarımını gerektirir ve her mesaj bir derecede kendini açma özelliği taşır. Dolayısıyla bireyin kendisiyle ilgili başkasına aktardığı her mesaj kendini açmadır (Wheless ve Grotz, 1976). Collins ve Miller'a (1994) göre kendini açma, kendini açan ve karşısındaki kişi arasında ortak bir zemin kurar ve bu anlamda kendini açma, kişiler arası ilişkilerde oldukça önemli bir işlev taşır. İletişim sürecinde geçmiş, amaçlar, hobiler, düşünceler, inançlar ve hayaller gibi kişiye ait pek çok özel bilgiyi içeren mesajın karşılıklı alışveriş süreci sayesinde kişiler arasında yakınlık kurulabilir (Chelune, 1987).

Kendini açma düzeyini ve derinliğini etkileyen ve kendini açmanın önüne geçebilen faktörlerden biri olduğu düşünüldüğü için çalışmada ele alınan bir diğer faktör etkileşim kaygısıdır. Aslında sosyal çevrede yaşanan kaygı, literatürde çoğunlukla sosyal kaygı kavramı ile karşımıza çıkmaktadır. Sosyal kaygı, gerçek veya hayal edilen sosyal durumlar içinde kişinin bireysel değerlendirmeleri sonucu ortaya çıkan kaygıdır (Schlenker ve Leary, 1982, s. 642). Ancak gerçek veya hayali durum fark etmeksizin sosyal kaygı, bireylerin etkileşimden kaçmalarına neden olur (Cheek ve Buss, 1981).

Etkileşim kaygısı, sosyal kaygının sadece duygusal yönünü anlatır. Bir diğer deyişle, sosyal kaygının öznel yönünü ortaya koyar. Dolayısıyla etkileşim kaygısı kişilerin etkileşim içinde kaçınan veya çekingen davranmasından daha ziyade o şekilde hissetmesi ile ilgili bir süreçtir. Bu nedenle etkileşim kaygısı, bireylerin sosyal etkileşimlerde kaygıyı deneyimleme eğilimine işaret eder (Leary ve Kowalski, 1993). Leary (1983) etkileşim kaygısının, beklenmedik etkileşimler sonucu ortaya çıkan sosyal kaygı olarak tanımlanabileceğini de belirtmiştir. Bunun dışında, ilgili literatür incelendiğinde kavramsal bakış açısında sosyal kaygı ve etkileşim kaygısı arasında belirlenmiş keskin bir sınırdan bahsetmek zor görünmektedir. Dolayısıyla bu kavramlar birbirlerinin yerine kullanılabilir. Bu çalışmada ise, kişilerin kaygı durumları doğrudan gözlenmeyip katılımcıların beyanları çerçevesinde incelendiğinden etkileşim kaygısı kavramı uygun görülmüştür.

Hem etkileşim kaygısı hem de kendini açma, kişilerin kendi etkileşim kalıplarının bir parçası olduğundan, bu iki faktörün birbirini etkileyen bir ilişki yapısına sahip olduğu düşünülebilir. Reno ve Kenny (1992), etkileşimin bahsi geçen bu iki yönünü sosyal ilişki modeli çerçevesinde ele almıştır. Buna göre, sosyal kaygılı insanların özellikle yabancılar karşısında veya yeni durumlarda kendilerini kolayca açmadıklarına dikkat çekmişler ve aynı zamanda iletişimin diğer üyeleri tarafından da kendilerini daha az açan, kendileri hakkında olabildiğince az bilgi veren insanlar olarak algılandıklarını göstermişlerdir.

Benzer şekilde Post, Wittmaier ve Radin (1978) de sosyal kaygılı bireylerin hem daha az hem de daha yüzeysel bir düzeyde kendilerini açtıklarını ortaya koymuşlardır. Sosyal kaygısı olan bireyler kişisel ve duygusal paylaşımlar yapmaktan uzak durmaktadırlar. Kendini açmanın bu şekilde sınırlandırılmasının, bireylerin yaşadığı değerlendirilme korkusundan kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin, sosyal kaygılı bireylerin yetersiz hissettikleri konular hakkında ve kişiler karşısında kendilerini açmaktan kaçındığını söylemek mümkündür.

Çevrim İçi Sosyal Ağlar ve Bu Ağlar Üzerine Yapılan Çalışmalarda Kendini Açma ve Etkileşim Kaygısı Değişkenleri

Çevrim içi sosyal ağların bir parçası olmak, özellikle genç nesil olmak üzere pek çok kişi için yeni bir deneyim olmaktan çıkmıştır (Wilson, Fornasier ve White, 2010). İnsanların yeni ilişkiler kurmak veya sahip oldukları ilişkilerini geliştirmek için çevrim içi sosyal ağları kullanmak istemelerinin sebepleri, çevrim içi ilişki bağlamındaki güdülenmelerini belirler. Örneğin, çevrim içi ağlar içerisinde insanlarla daha kolay tanışma fırsatı olması

bireylerin bu ağları seçmelerinde etkilidir (McKenna, Green ve Gleason, 2002). Bunun yanında, Boyd ve Ellison (2008) kişilerin çevrim içi ağları sadece ilişki kurmak için değil, aynı zamanda var olan ilişkilerini sürdürme amaçlı kullandıklarını belirtmişlerdir. Nitekim çevrim içi sosyal ağlardan biri olan Facebook'un insanlarla irtibatta kalma amacıyla bir iletişim kanalı olarak kullanıldığı görülmüştür (Biçer, 2014; Wesseling, 2012).

Ellison, Stenfeild ve Lampe (2007) de diğer çevrim içi sosyal ağlardan farklı olarak, Facebook'un yeni ilişkilerin oluşmasını sağlamaktan ziyade var olan ilişkileri pekiştirmeye hizmet ettiğini belirtmişlerdir. Öte taraftan Hei-Man (2008), Facebook kullanıcılarının yeni ilişkiler kurmak amaçlı da çevrim içi ağda bulduklarını söylemiştir. Ulusu (2010) kullanıcıların hem var olan arkadaşlarıyla iletişimde kalma hem de yeni insanlarla tanışma güdüsüyle genel olarak bir sosyal ağın içinde bulunma amaçlı Facebook kullandıklarını, yanı sıra eğlenmeyi de amaçladıklarını ortaya koymuştur. Ekşi, Erden, Erdoğan ve Yılmaz (2013), Facebook kullanıcılarının hem eğlenme hem de arkadaşlarıyla daha çok iletişim kurup bilgi edinme amacıyla olduklarını belirtmişlerdir.

Çevrim içi sosyal ağlar, yapıları ve ürettikleri içerikler ile kişiler arasında doğrudan iletişim kurulmasına izin veren özelliği bağlamında karşılıklı olarak kendini açmayı, ilişkileri sürdürmeyi ve ilişkiler oluşturmayı teşvik eder (Burke, Kraut ve Marlow, 2011). Parks ve Floyd (1996) çevrim içi ilişkilerde bireylerin kendilerini açma düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu söylemişlerdir.

Yüz-yüze kendini açma, alınacak tepkilerin öngörülemez olması açısından idare edilmesi zor bir süreci içerir. Yüz yüze gerçekleşmeyen kendini açma süreci ise insanlara kendini daha rahat ifade etme olanağı tanımaktadır. Bunun dışında kendini açmanın özel bir ortam yerine kamusal/ortak alan gibi sınırları daha geniş bir alanda gerçekleşmesi, kendini açanın mahremiyet kaygısı taşımadığını ve karşısındakilerin tepkisini söz konusu ortama göre vermelerini sağlamak istediğini gösterebilir (Green, Derlega ve Mathews, 2006).

Yüz yüze iletişim kurmakta zorlanan kişilerin, çevrim içi ağları daha rahat bir şekilde iletişime geçebildikleri için tercih etme eğilimleri yüksektir denilebilir. Çünkü çevrim içi etkileşim, yüz yüze etkileşim sırasında alınan sosyal riski barındırmamaktadır ve bireyler için tehdit edici olmayan bir kendini açma ortamı oluşturmaktadır (Leung, 2002). Benzer şekilde çevrim içi sosyal ağların yoğun bir şekilde kullanımı, yüksek düzeyde etkileşim kaygısına işaret etmektedir (Özgür, 2013). Facebook kişiler arası etkileşimde bulunmayı kolaylaştırdığından, özellikle çevrim dışı ilişkilerinde kendilerine güvenmeyen bireylerin iletişim başlatmalarını teşvik edebilmektedir (Ellison vd., 2007). Ayrıca özellikle iletişim içerisinde kırılgan olma özelliği taşıyan kişiler için çevrim içi ağlar daha az riskli bir çevre olduğu için, çevrim içi ağlar bu bireylerin kendilerini açabilecekleri güvenli bir çevre olabilmektedir (Bareket-Bojmel ve Shahar, 2011).

Çevrim içi sosyal ağlardaki ilişkilerde kullanıcıların kendilerine benzer kişilere ulaşmasının daha kolay olması, kişilerin bu ağlardaki ilişkilerde daha rahat olmalarını, normalde deneyimlemeleri güç rollere bürünmelerini, kişiliklerinin ortaya çıkarmaktan çekindikleri yönlerini ortaya koymalarını sağlayabilmektedir (Bonebrake, 2002). Sosyal ağlarına yeterince dahil olamayan, ilişkilerini geliştirmek için yeterli sosyal beceriden

yoksun ve başkalarıyla olan etkileşimlerinde rahat olamayan bireyler, Facebook yoluyla sosyal ağlardaki kişiler hakkında bilgi edinebilmekte ve bu doğrultuda onlarla daha kaygısız bir iletişim şeklini çevrim içinde sürdürebilmektedir (Burke vd., 2011).

Literatürde çevrim içi sosyal ağ kullanıcıları olmayanlarla pek fazla çalışma yapılmamıştır. Turan ve Gökteş'in (2011) çalışması, Facebook kullanmayan öğrencilerin Facebook'u vakit kaybı olarak gördüklerini, söz konusu çevrim içi sosyal ağa dair güvenlik endişesi taşıdıklarını ve Facebook'un asosyalleşme ve bağımlılığa sebep olduğunu düşündüklerini göstermiştir.

Hargittai (2007) kampüste az vakit geçiren ve ailesiyle beraber yaşayıp akranları hakkında daha az bilgiye sahip olan öğrencilerin, çevrim içi sosyal ağlar aracılığı ile etkileşimde kalmaya hevesli olmadığını belirtmiştir. Bu kişiler çevrim içi sosyal ağlarda vakit harcamayı tercih etmemektedir. Bu durum, fiziksel olarak sosyal ağlarından uzakta olan ve karşılıklı olarak kendini açma süreçlerini pek fazla deneyimlemeyen kişilerin, sosyal ağlarının içerisindeki insanlarla başka araçlar aracılığıyla etkileşime geçmek üzere güdülenmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Ljepeva, Orr, Locke ve Ross (2013) ise Facebook kullanmayan kişilerin farklı iletişim tercihleri ve kendini açma şekillerinden dolayı çevrim içi ağları kullanmıyor olabileceklerini belirtmişlerdir.

Bu çalışmada, çevrim içi sosyal ağlardan biri olan Facebook'un kullanıcıları olmayan kişilerin, Facebook kullanmama nedenleri ile ilişkili olarak etkileşim kaygılarını ve kendini açma biçimlerini incelemek amaçlanmıştır. Alan yazında çevrim içi ağ kullanıcıları arasında yapılan ve yukarıda bahsedilen çalışmalarda bu değişkenlerin sıklıkla ortaya çıktığı görülmektedir. Bu sebeple, çevrim içi ağ kullanıcıları olmayan kişilerle yapılacak çalışmada da bu değişkenlerin katılımcılar tarafından nasıl anlamlandırıldığı merak edilmektedir. İnternetin ortaya çıkışı ve dolayısıyla artık çevrim içi ağ kullanımı gibi bir olgudan bahsedebilmemiz, çevrim içi ağ kullanmayan kişileri ayrı bir grup olarak konumlandırmaktadır. Bu ağlar içerisinde yer almak belli bir tercihin sonucu olabileceğinden ötürü, bu çalışmada çevrim içi ağlara katılmamanın da bir tercih olabileceği varsayılmıştır. Dolayısıyla bu tercihin derinlemesine ele alınması için bu değişkenlerin de incelenmesi değerli görülmektedir.

Yöntem ve Analiz

Bu çalışma kapsamında katılımcılara amaçlı örneklem yoluyla ulaşılmış ve katılımcıların araştırmaya dahil edilmesi için ya hiç Facebook hesabı açmamış olmaları ya da Facebook hesaplarını kapatmayı tercih etmiş olmaları kriteri belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek, ekonomik durum ve yaşanan yer bilgisinin alındığı kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Facebook kullanıcılarının genel yaş ortalaması dikkate alınarak, yaşları en az 18, en fazla 40 olan katılımcılara ulaşmak hedeflenmiştir. Bu şartlar bağlamında ulaşılan toplam 13 katılımcının yaşları 18 ile 37 arasında değişmekte olup, çoğunluğunu 20'li yaşlardaki katılımcılar oluşturmuştur. Katılımcıların 7'si kadın, 6'sı erkektir. Katılımcıların 5'i üniversite mezunu ve çalışan, 1'i üniversite mezunu ve işsiz, 6'sı

üniversite öğrencisi ve 1 katılımcı ise lise son sınıf öğrencisidir. Katılımcıların tümü İstanbul'da yaşadığını, 8'i orta düzeyde gelir durumuna ve diğer 5 katılımcı ise iyi veya çok iyi düzeyde gelir duruma sahip olduğunu belirtmiştir (bkz. Ek 1).

Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacının üzerine eğilmek istediği konular hakkında önceden hazırladığı soruları sorduğu, gerektiğinde daha fazla bilgi edinmek için ek sorular da yöneltebildiği bir görüşme türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmadaki görüşmeler her bir katılımcı ile bire bir olarak gerçekleştirilmiş ve katılımcılardan izin alınarak ses kaydı ile kaydedilmiştir. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşmelerin yazı dökümü sadece araştırmacı tarafından yapılmış ve katılımcıların bilgileri gizlilik gereği harf ve sayı verilerek kodlanmıştır.

Bu araştırmada içerik analizi tekniklerinden biri olan tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Kategorisel analiz olarak da adlandırılan tematik içerik analizi, veriler içerisinde tema ve örüntüleri analitik tekniklerle arama sürecidir (Glesne, 2013, s. 259). Tematik analiz, mesajın belli birimlere bölünmesini ve ilgilendiğimiz yönünü kodlayarak belli kategorilere ulaşılmasını, dolayısıyla mesajdan anlamlı örüntüler ortaya çıkarılmasını gerektirir. Kategorilerin homojen, ayırt edici, objektif, bütünsellik taşıyan, amaca uygun ve anlamlı olması gerekir (Bilgin, 2006, s. 19). Tematik analizde veriler önceden belirlenmiş kavramlara göre veya verilerden çıkarılan kavramlara göre kapalı veya açık şekilde kodlanabilir. Bunlardan ilki araştırmanın kuramsal çerçevesinin belirli ve net olduğu durumlarda, ikincisi ise belirli bir kuramsal temelin olmadığı durumlarda uygulanmaktadır. Bu araştırmada öncelikle sorulara verilen cevaplar, etkileşim kaygısı ve kendini açma değişkenlerinin katılımcılar tarafından nasıl ifade edildiği bağlamında kapalı kodlama yöntemiyle kategorileştirilmiş ve sonrasında bu kategorilerin odak noktasını oluşturan konular temel alınarak temalar halinde bir araya getirilmiştir. Bu analiz sürecinde oluşturulan kategoriler yazarlar tarafından tartışılmış ve kategorilerin hangi temalar bağlamında ortaklaştığına açık kodlama yöntemi ile karar verilmiştir. Analiz sonucunda ortaya çıkan temalar Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1: Facebook Kullanmama Tercihinin Kendini Açma Biçimi ve Etkileşim Kaygısı Bağlamında İncelenmesi Sonucunda Ortaya Çıkan Temalar

Temalar	Temalarla İlişkili Değişkenler
Mahremiyet	Kendini Açma
Samimiyet	Kendini Açma
İlişkilerde Seçicilik	Kendini Açma
Sosyal İlişkilerin Gerçekleştiği Ortamsal Koşullar ve Etkileşim Kaygısı	Etkileşim Kaygısı
Başkalarıyla İlişki Kurma Çabası	Kendini Açma ve Etkileşim Kaygısı

Bulgular

Analiz sonucunda kendini açma değişkeni ile doğrudan ilgili Mahremiyet, Samimiyet ve İlişkilerde Seçicilik temaları; etkileşim kaygısı değişkeniyle doğrudan ilgili Sosyal İlişkilerin Gerçekleştiği Ortamsal Koşullar ve Etkileşim Kaygısı teması ve bu iki değişkeni birlikte ele alan Başkalarıyla İlişki Kurma Çabası teması ortaya çıkmıştır. Aşağıda bu temalar tek tek sunularak değişkenler bağlamında açıklanacaktır. Alıntılar, katılımcıların söylediği biçimde olduğu gibi aktarılmıştır.

Mahremiyet

Mahremiyet teması, katılımcıların kendi hayatlarını çevrim içi olarak ortaya koymak istemediklerini belirten, ayrıca başka insanların hayatlarının görünürlüğünden ve bunun istenmeyen bir şey olduğundan söz eden görüşleri sonucunda oluşturulmuştur. Katılımcıların Facebook kullanıcısı olmama sebeplerini aktarırken mahremiyete vurgu yaptıklarının görülmesi sonucunda bu tema seçilmiştir. Katılımcıların görünür olmaktan hoşlanmadıkları ve özel hayat üzerinden mahremiyet vurgusu yaptıkları görülmüştür. Bunun yanında katılımcılar, başkalarının Facebook kullanımını, kendilerini sergileme amaçlı kullanmaları bağlamında değerlendirmişlerdir.

Sanırım kendi hayatımı paylaşmama düşüncesi olabilir... Yani nasıl anlatsam spesifik bir örnek de vermek istemiyorum ama ya özel hayatın deşifre olmasından dolayı ben kendim (Facebook) kullanmıyorum... Kendi hayatımın başkaları tarafından takip edilmesi çok da hoşuma gitmiyor (K9, 27 yaşında, araştırma görevlisi).

K9, Facebook kullanmayı açıkça özel hayatını paylaşma ve “deşifre olma” şeklinde ele almış ve “takip” edilmek istemediğini belirtmiştir. Diğer bir deyişle görünür olmak istemeyen katılımcılar Facebook’un kendilerine ait özel alanı ihlal ettiğini düşünmektedirler. Dolayısıyla bir şekilde mahremiyet istediklerine dikkat çekmekte ve kendi hayatlarını çevrim içi ağlarda paylaşmak istememektedirler.

Benim için bir işlevselliği yok ve artı gittikçe paylaşılan şeylerin saçmalığı, böyle maruz kaldığım şey... Aslında bir sürü filtreler falan filan var ama artık iyice soğuttu, yani görmek istemediğim şeyleri görmeye başladım... Şu şunla evlenmiş yok şu şunla yapmış yok bu burada okuyor, o u falan filan sürekli bir şeyler takip ediyorsun. Sonra dedim ki bana ne adamın özel hayatını zaten takip etmek istemiyorum, zaten çok yakınımda olan bir insansa zaten biliyorum (K12, 26 yaşında, inşaat mühendisi).

K12, çevrim içi ağdaki bilgi akışının kişileri o ağdaki içeriğe “maruz” bıraktığını ve buna bağlı olarak başkalarının hayatını görmek istemediğini belirtmiştir. K12 maruz kaldığı bu bilgi akışını “saçma” bulmakta ve görmek istememektedir.

Teşhircilik gibi nerdeyse teşhircilik bence Facebook yani abartırsak, herkes o şekilde kullanmıyor ama bazı insanlar resmen özel hayatlarını teşhir ediyorlar. İlla teşhircilik dediğimiz patolojik anlamda değil ama bir teşhir var. İnsanların bu derece buna nasıl zaten eğilimi olduklarını düşündüğümde biraz şaşırıyorum... (K8, 37 yaşında, araştırma görevlisi).

K8, insanların Facebook’u kullanırken “özel hayatlarını” “teşhir” ettiklerini, önceden kapalı olanın “açık” hale geldiğini ve bu şekilde kullanıcıların hayatlarını gösterdiğini belirtmiştir. Açıkça görülebileceği gibi mahremiyetin eksikliğine vurgu yapan K8, bu eksikliğe olumlu bir şekilde yaklaşmamaktadır.

Samimiyet

Katılımcıların Facebook ve Facebook aracılığıyla iletişim hakkındaki görüşleri doğrultusunda samimiyet vurgusunun tüm cevaplarda ortaklaştığı görülmüştür ve böylece bu tema ortaya çıkmıştır. Bu temada bir yandan çevrim içi sosyal ağ olan Facebook'taki iletişim şekline dair katılımcıların tutumları ortaya konulmuş ve katılımcıların ya açıkça söyleyerek ya da “anlamsız”, “samimiyetsiz” gibi tanımlamalar kullanarak bu iletişim şekline hoşlanmadıklarını belirttikleri görülmüştür. Diğer yandan ise katılımcılar, Facebook kullanıcılarının olduklarından farklı göründüklerini ve orada oluşan içeriğin gerçeği yansıtmadığını düşünmektedir.

Muhabetlerde ilişkilerde samimiyete çok fazla önem veriyorum. Oradan insanlar birbirlerine ne haber, nasılsın, ondan sonra işte şöyle... Böyle bunları yapmamıza gerek yok ki... Facebook'ta nasıl anlatayım ki çok anlamsız bir ilişki dönüyor ya sosyal ağlarda (K5, 22 yaşında, öğrenci).

K5 çevrim içi ilişkilerin samimi olmadığını ve bu ilişkileri anlamsız gördüğünü söylemektedir. K5'in burada açıkça görülebilen tutumundan hareketle çevrim içi iletişimin yapısından hoşlanmadığı ve çevrim dışı iletişimi tercih ettiği çıkarılabilir.

Yani orada insanların binbir şekle girmesi ne bileyim... Orada yaşıyor, aslında bir hayatı yok, onu unutmuş (K13, 30 yaşında, bankada çalışıyor).

Biraz gösteriş, şov vesaire içeren, gerçeklerin çarpıtılabildiği bir ortam diyebilirim (K3, 20 yaşında, öğrenci).

K13'e göre kullanıcılar “binbir şekle” girmektedir ve çevrim dışı ortamda gerçek bir hayatları yoktur. Öyleyse Facebook'ta oluşturulduğu düşünülen hayatın gerçekten ve kişilerin doğal hallerinden uzak olduğu çıkarımı yapılabilir. K3'ün konuşmasında da, Facebook'ta “gerçeklerin” boyut değiştirdiği düşüncesini açıkça görebiliyoruz.

Çok çekingen kişiler falan çok garip yorumlar yapabiliyordu, çok böyle yansıttığını düşünmüyordum... Yani normalde yapmayacağı, koymayacağı fotoğrafı mesela o zaman arkadaşlarım koyabiliyordu, hani sosyal ortam ne de olsa, hani çok kendilerini yansıtmıyorlardı, bana öyle geliyordu ya da (K6, 21 yaşında, öğrenci).

K6 uzun zaman önce ve bir süre için Facebook kullanıcısı olduğunu belirterek, o zaman edindiği deneyim üzerinden şu anda neden Facebook kullanmadığını açıklamıştır. K6, kullanıcıların “kendilerini yansıtmadıklarını” ve bu sebeple Facebook'taki eylemlerinin, “normalde” ortaya çıkan eylemlerinden farklı olduğunu söylemiştir. K6'nın bu bakış açısı, Facebook kullanıcılarının beğenilme ve başkaları tarafından iyi olarak algılanma isteği temelinde paylaşım yaptıkları şeklinde algılandıklarını düşündürmektedir.

İlişkilerde Seçicilik

Katılımcıların Facebook çevrim içi sosyal ağını mahremiyeti ihlal eden bir şekilde görmeleri ve bu ağdaki iletişim ve/veya ilişki biçimlerini samimiyetten uzak bulmaları, kendi ilişkilerindeki yakınlık ve paylaşım sınırlarını nerede çizdiklerini merak ettirmektedir. Bu tema bu sınırı ortaya çıkarmak amacıyla sorulan soru doğrultusunda seçilmiştir ve katılımcıların çevrim dışı ilişkilerine bir bakış sunmaktadır. Kendini açma olgusuyla doğrudan bağlantılı olan bu tema, katılımcıların var olan ilişkilerindeki açıklıklarının doğasını ortaya koymaktadır. Çoğu katılımcının kendilerini sadece yakın ilişkiler çerçevesinde açtıkları ve dolayısıyla samimiyet vurgusu yaptığı burada da

görüldürken, kurduğu ilişkilerde genel anlamda rahat olduğunu söyleyen katılımcılar da olmuştur.

Samimiyet kurduğum insanlarla her şeyi paylaşabilirim, hani kendi özel aile hayatımdan da olabilir, gündelik siyasetten olabilir, yani herhangi bir konudan. Yani dediğim gibi çok fazla insana da açılmadığım için her türlü konuşmayı onlarla yapabiliyim o samimiyeti onlarda bulduğum için (K9, 27 yaşında, araştırma görevlisi).

Yaşadığım duyguları, işte sevinçlerim, üzüldüğüm şeyleri, her şeyi paylaşıyorum genel olarak ne oluyorsa... Yani çok böyle insanlardan sakladığım çok fazla bir şey yoktur (K10, 18 yaşında, öğrenci).

K9 yakın ilişkilerinde samimiyetin var olduğunu, açılımın “her şey”i kapsayacak şekilde gerçekleşebildiğini söylemektedir. K10 ise ilişkilerinde sakladığı bir şey olmadığını söyleyerek açılımını kimseye karşı sınırlandırmadığını belirtmiştir, dolayısıyla açılımın içeriğinde veya kendini açacağı kişiler konusunda seçici olmadığını söylemiştir.

Kendini açma sürecinde ortam, zaman veya açılım yapılacak kişi ya da kişiler faktörlerinin kendini açma üzerinde etkileri olmaktadır. Bu sebeple kendini açma sürecinin bir tercihin yansıması olduğu aktarılan iletişim biçimlerinde rahatlıkla görülebilir:

Yani belli bir kesime, işte belli bir azınlığa kendimi daha fazla ifade ediyorum tabii ki, ama işte bazı gruplara ya da bazı arkadaşlarımla da bunu yapmayı tercih etmeyebiliyorum... O kadarını da bilmelerine gerek yok gibi (K3, 20 yaşında, öğrenci).

K3, kendini herkese açmadığını, kendini açacağı kişiler konusunda seçici davrandığını ve kendini açmadığı kişilerin açılımın içeriğine erişmelerini “gerek” görmediğini söylemiştir. Katılımcının arkadaşları ya da içinde bulunduğu gruplar arasında bir sınır çizerek kendi arkadaşları ve dahil olduğu gruplar arasında bir ayırım oluşturduğu görülmektedir. Bu açıdan katılımcının yakınlıkta samimiyeti gözettiği, kendini açacağı kişileri buna göre belirlediği düşünülebilir.

Ya düşünce farklılıkları, benim kendi içsel problemlerim falan filan, yani bunları bahsetmeye gerek duymadığımdan bahsetmemişimdir, hani bahsedemeyeceğimden değil... Bazı şeylerin kendi içinde kalmasını kendin istiyorsun, paylaşma gerek duymuyorum. Bazı şeyleri kendim çözmeyi, çok sıkıntı çeksem de kendim çözmek istiyorum. Bu hani ona güvenmediğimden falan değil, öyle hoşuma gittiği için diyebilirim, yani bu tercih birazcık (K12, 26 yaşında, inşaat mühendisi).

K12 yakın ilişkilerinde kendine yettiği konularda açılım yapmayı gerek görmediğini, dolayısıyla yine bir tercihin söz konusu olduğunu ve bu kendini açmama durumunun onu rahatsız etmediğini ve hatta açılım yapmadığı meselelerin altından kalkma düşüncesini sevdiğini söylemiştir. Dolayısıyla kendini açma hem bir tercih sonucunda hem de ihtiyaç doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Sosyal İlişkinin Gerçekleştiği Ortamsal Koşullar ve Etkileşim Kaygısı

Araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcıların etkileşim kaygısını deneyimleyip deneyimlemediği ve deneyimliyorlarsa bunun hangi koşullarda gerçekleştiğinin sorulması sonucunda bu tema ortaya çıkmıştır. Bu tema kapsamında katılımcıların iletişim sırasında deneyimledikleri kaygı veya kaygısızlık deneyimlerini içeren görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların yeni ve/veya kalabalık bir ortama girdiklerinde, hiyerarşik olarak kendisinden üstün konumda gördükleri kişiler karşısında ve etkileşim sırasında kendilerini bilgi birikimi açısından yetersiz gösterecek durumların ortaya çıkma ihtimalinde kaygıyı deneyimleyebildikleri görülmüştür. Bazı katılımcılar ise böyle bir kaygının oluşmadığını belirtmektedir.

Yeni bir ortama girdiğimde çok defa oluyor, hani insanları tanımadığım için. Ya gerçi bir tanıdığımınla birlikte girdiysem mesela sürekli ona şey sokulurum, böyle onla şey yaparken yavaş yavaş tanışırım da, hani hiç kimseyi tanımadığım bir ortama girersem büyük ihtimal bir kenarda durup birinin benimle konuşmasını beklerim. Hani gidip de konuşmam öyle bir şeyim var yani kalabalığa karşı (K7, 20 yaşında, öğrenci).

K7 hem kalabalık hem de başkalarını tanımadığı ortamlarda insanlarla etkileşime geçme konusunda rahat olmadığını ve hatta bir başkasının kendisiyle konuşma başlatmadığı sürece etkileşimden uzak durduğunu söylemektedir.

Özellikle iş hayatında bence sert mizaçlı bir müdürüm var ve o yüzden çekingenlik gösterebiliyorum. Yani yıllık iznimi isterken bile az önce de bahsettim kendi hakkımı isterken bile çekingenlik gösterebiliyorum (K2, 23 yaşında, satış temsilcisi).

K2'nin bariz olarak otorite figürü olarak tanımlayabileceğimiz bir iş pozisyonu karşısında, söz konusu kişinin "sert" olmasının da zorlaştırıcı etkisiyle etkileşim kaygısı yaşadığını ve dile getirmesinde doğal olan talepler konusunda bile rahat olmadığını görebiliyoruz.

Mesela okula gelmek, bu bile üniversiteye gelmek... Burada bazı derslere misafir öğrenci olarak giriyorum mesela. Başlarda ben de çok ciddi bir şey yaratıyordu, anksiyete yaratıyordu. Ben buraya ait miyim, ait olabilecek miyim şeklinde. Genelde herhalde kaygı yaşadığım yerler buralar oluyor... Belki bilgi birikiminin ya da entelektüel yanının sorgulanabilecek olmasından dolayı (K4, 32 yaşında, çevirmen).

K4 girdiği üniversite ortamı içinde aidiyet oluşturamayacağına dair sorularının oluştuğunu ve bunun sebebinin yeterince bilgili bulunmama endişesi olduğunu söylemiştir. Dolayısıyla entelektüel olmadığına dair algılanma ihtimalinin etkileşim kaygısını ortaya çıkardığı görülmektedir.

Genelde rahatımdır yani... Birçok insana göre rahat iletişime geçebildiğimi ya da insanların, kalabalığın içinde, işte grup insanların içinde rahat hissettiğimi söyleyebilirim (K3, 20 yaşında, öğrenci).

K3 ise ilişkilerinde yakınlık gözetmeden genel olarak rahat olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda bu katılımcının kaygısızlığı genel bir duygu durumundan ziyade bir kişilik özelliği olarak rahat olmak üzerinden tanımladığı ve kendi içsel özelliğine atıfta bulunduğu da dikkat çekmektedir.

Şu an hani şimdi zaman geçince artık şeyi de bilebiliyorsun ya hani, ne istiyorsun, ne bekliyorsun veya ne beklemiyorsun birinden veya bir ortama girmekten, oturmaktan, kalkmaktan vesaire. Ya kendinden biraz daha emin olunca o tür düşünceler kalkıyor, çünkü aslında birini gördüğünde rahatsızlık hissetmen... Ne önemi var ki bunun, olabilir, o tür konularda rahatsız hissetmeye gerek yok (K11, 28 yaşında, çalışmıyor).

K11'in genel olarak etkileşim kaygısını deneyimlemediği görülmekle birlikte, diğer katılımcılardan farklı olarak bu kaygısızlık durumunu oluşturan sürecin bir çerçevesini çizmiştir. K11 için olgunlaşmanın kaygısızlıkta bir rolü olduğunu, ilişkilerdeki beklentilerin şekillenmesinin kişileri "kendinden emin" hale getirdiğini ve bunun da etkileşimde rahat olmayı sağladığını söyleyebiliriz.

Başkalarıyla İlişki Kurma Çabası

Katılımcıların Facebook kullanmama tercihi, onların ilişki kurmaya dair motivasyonlarını da bir inceleme konusu haline getirmektedir. Çevrim içi sosyal ağ kullanımı üzerinden genel anlamda samimiyet ve mahremiyet vurgusu yapan, kendini

açmayı özellikle yakın ilişkileriyle olan temaslarında gerçekleştiren ve bazı koşullarda etkileşim kaygısını deneyimleyen katılımcıların yeni ilişkiler kurma yolları onların Facebook kullanmama tercihine başka bir bakış açısı sunabilir. Bu sebeple ilişkilerin kurulum aşamasına dair katılımcıların tutumlarını ve davranışlarını nasıl aktardıklarına bakılarak bu tema seçilmiştir. Bu tema kapsamında katılımcıların yeni insanlarla nasıl tanıştıkları ve yeni insanları tanımayı sevip sevmediğine dair fikirleri incelenmiş, genelde bir ortaklık üzerinden ilişki başlattıkları görülürken, yeni insanlar tanıma hususundaki hislerinin ve ilişki başlatmaya yönelik motivasyonlarının değişebildiği ve baskın bir örüntünün ortaya çıkmadığı görülmüştür. Öte taraftan katılımcıların tanımadığı insanlarla iletişime geçerken ilişkiyi başlatan rolünü üstlenip üstlenmediklerine dair cevapları incelendiğinde, genel olarak katılımcıların başkalarıyla etkileşime geçerken ilk adımı atan konumda olmadıkları görülmüştür. Buna paralel olarak katılımcıların yeni ilişkilerin hangi sıklıkta kurulduğuna dair cevapları incelenmiş ve genelde çok sık yeni ilişki başlatmadıkları da görülmüştür.

Eğer ortak bir amacımız varsa, ortak bir yazı yazacaksak, mesela bir kitap okuyacaksak vesaire elbette seviyorum. Çünkü hani beraber ortak bir şeyi ortaya çıkarmak isteyen insanlar, insanları seviyorum. Yani hani onlarla bir araya gelmek için de mesela bir organizasyonda karşılaşıyorsunuz ve hani yeni insanlar, hiç daha önce görmediğiniz insanlar, ama ortak bir amaç olunca ve hani sizin yaşınızda, sizin gibi düşünen insanları bulunca gayet güzel bir ilişki kurulabiliyor, yani seviyorum (K1, 21 yaşında, öğrenci).

K1 insanlarla ilişki başlatma hakkındaki cevabında “ortak amaç” olgusu üzerinde durmuş, birlikte bir şeyler yapabilme yani ortak hareket etme beklentisinde olduğunu ve aynı zamanda bu ortaklıkta benzerliğin de etkili olduğunu belirtmiştir.

Çok da çaba sarf ettiğim söylenemez, zaten çok çaba sarf edecek olsam yeni insanlarla tanışmak için heyecanlıydım. Öyle bir heyecanım falan yok, yani bir çabam yok (K2, 23 yaşında, satış temsilcisi).

K2 ilişki başlatma anlamında motive olmadığını ve bu konuda herhangi bir emek harcamadığını belirtmiştir.

Hoşlanıyor muyum, yani çok nötr, hani kendimle ilgili bir şeyse öyle laf olsun diye biriyle tanışmaktan... Hatta zaman kaybı gibi bile geliyor olabilir, ama hani tamamen menfaatçi mi düşünmüş oluyorum bilmiyorum. Ama biraz da kendi alanımla ilgili olabilir ya da bana bir şey katacak birileri olabilir ondan hani keyfi alırım (K9, 27 yaşında, araştırma görevlisi).

K9 ilişki kurma sürecinde “nötr” olduğunu, eğer kendisinin gelişimine fayda sağlayacak birileri ile fırsat yakalarsa ilişki başlatabileceğini, bunun haricinde iletişim başlatmak için çaba harcamaya değer görmediğini söylemiştir.

Ya aslında çok hoşuma giden bir şey yeni insanlar, çünkü farklı insanlar tanımak benim için güzel bir şey, çünkü herkesin farklı farklı özellikleri var. Değişik özellikler görmek, herkesin bir en ufak değişik, toplumdaki genelden farklı bir en ufak bir hareketi görsem benim çok hoşuma gidiyor, çünkü farklı bir renk katıyor. O yüzden çok hoşuma gidiyor, yeni insan tanıdığım zaman her birinde farklı bir renk görüyorum, o hoşuma gidiyor (K12, 26 yaşında, inşaat mühendisi).

K12'nin ilişki kurma konusunda oldukça motive olduğunu, farklılığı tanımaya önem verdiğini ve insanları da bu sebeple tanımak istediğini, bunun kendisi için bir kazanç olduğunu görebiliyoruz. Özetle yeni ilişkiler kurmaya açık olan K12, bu konuda eğer fırsatı olursa değerlendirdiğini ve gerekirse bunun gerçekleşmesi için emek harcadığını belirtmiştir.

Açıkçası ilk adımı yeni tanışıyorsak karşı taraf atıyor sanırım, yani çok fazla ben tanışayım kaynaşayım şeyinde değilim, pozisyonunda değilim. Yeni ilişkilerde eğer bir arkadaşlık doğacaksa da ilk adım karşı taraftan geliyor büyük ihtimalle (K2, 23 yaşında, satış temsilcisi).

Çok fazla insanla tanışmıyorum ben, yani işte dediğim gibi bir yatılı okulda okuduğum için on sene boyunca hep aynı arkadaş çevresiydi. Mesela lise sonnda, hani dershaneye başladığımızda oradaki insanlarla baya bir zorlandım falan, hani yeni arkadaş edinme çok zor oldu çok yavaş (K7, 20 yaşında, öğrenci).

Yeni ilişkiler başlatmaya dair istekler katılımcılar arasında farklılaşabilse de, etkileşime geçme hususundaki genel eğilim ilk adımı atmama ve çok sık yeni iletişim/ ilişki başlatmama şeklindedir. Nitekim yukarıda görüldüğü üzere K2, etkileşimi başlatma çabasının açıkça karşı taraftan geldiğini söylemiş, K7 ise hayatında çok sık ilişki kurulmadığını ve bunun eski ilişkilerine olan bağlılığı ve alışkanlığıyla ilgisi olduğunu, insanlarla kolay ilişki başlatamadığını belirtmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada çevrim içi sosyal ağlardan en bilinen olan ve yaygın kullanılan Facebook'u kullanmayan kişilerdeki kendini açma biçimleri ve etkileşim kaygısı değişkenleri araştırılmak istenmiştir. Katılımcıların cevapları ve incelenmesi amaçlanan değişkenler doğrultusunda Mahremiyet, Samimiyet, İlişkilerde Seçicilik, Sosyal İlişkilerin Kurulduğu Ortamsal Koşullar ve Etkileşim Kaygısı ile Başkalarıyla İlişki Kurma Çabası temaları ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların Facebook kullanmama sebepleri doğrultusunda ortaya çıkan ilk tema Mahremiyet temasıdır ve bu tema çevrim içi sosyal ağlarda kendini açmanın katılımcılar tarafından nasıl anlamlandırıldığına işaret etmektedir. Bu tema kapsamında katılımcılar başkalarının Facebook kullanırken kendilerini fazlasıyla ortaya çıkardıklarını aktarmışlar ve bu durumla karşılaşmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında çevrim içi ağlarda kendilerini ortaya koymama tercihlerinin de üzerinde durmuşlardır. Dolayısıyla mahremiyet arayışı kendini açmama olarak ele alınmalıdır ve bu tema katılımcıların çevrim içi iletişimin yapısından genel olarak hoşlanmadıklarını, çevrim içinde görünür olmak istemediklerini ve bunu mahremiyetin ihlali ile ilişkilendirdiklerini göstermektedir. Bu durum katılımcıların Facebook'un başkaları tarafından şov amaçlı kullanıldığına dair düşünceleri ve kendilerini açma şekillerinde zaman zaman sınırlar çizmeleri ile ilişkilendirilebilir. Greene, Derlega ve Mathews (2006), kendini açmamanın, mahremiyeti ya da belirli bazı sırları koruma isteğiyle ilişkili olabileceğini, örneğin kişilerin tabu olarak gördüğü meseleleri mahremiyeti kaybetme ya da reddedilme kaygısıyla başkalarıyla paylaşmaktan kaçındıklarını belirtmişlerdir. Bu bilgilerle birlikte, çevrim içi sosyal ağların kullanıcılarına kendilerini açabilecekleri alternatif ve özel bir dünya sağladığı (Ben-Ze'ev, 2003) ve özellikle yüz yüze etkileşimden kaçan bireylerin çevrim içi ağlara yöneldikleri düşünülürse (Papacharissi ve Rubin, 2000), bu çalışmadaki katılımcıların böyle bir alternatif alana ihtiyaç duymadıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcıların Facebook kullanmama tercihini açıklayan bir diğer tema olan Samimiyet teması da kendini açma olgusu ile ilişkilidir ve özellikle Facebook'u başkalarının kullanımına dair nasıl bir görüşün benimsendiğini de göstermektedir. Bu

tema kapsamında, çevrim içi sosyal ağlardaki ilişkilerin samimiyetten yoksun olduğuna vurgu yapan katılımcıların kendini açmanın derinlik boyutuna işaret ettiği görülmektedir. Katılımcılar Facebook'taki iletişim biçiminin ve insanların kendilerine dair ortaya koyduklarının gerçekten uzak olduğunu ve Facebook'un derin ya da samimi bir açılımı kapsamadığını belirtmektedir. Katılımcıların orada kurulan ilişkileri samimiyetsiz olarak algılamaları, başkalarının Facebook'u kullanırken onu bir iletişim aracının ötesine götürdüğünü düşündüklerini göstermektedir. Katılımcıların bu görüşü, Sheldon'ın (2008) çevrim içi ağ kullanıcılarının fotoğraflar gibi kendilerini gösterecek bir takım ayrıntıları profillerine ekleyerek, "bana bak" neslini oluşturduğu görüşü ile paralellik göstermektedir. Ayrıca Biçer'in (2014) Facebook kullanıcısı olan 10 akademisyen ile yaptığı görüşmeler sonucunda, kullanıcıların bu ağda görünür olmak motivasyonu ile bulduklarına dair bulgusu bu araştırmadaki katılımcıların görüşünü desteklemektedir. Bu araştırmanın katılımcılarına göre kullanıcıların Facebook'ta kendilerini ortaya çıkarmaları ve hatta özel hayatlarını göstermekten sakınmamaları, dolayısıyla kendilerini sergiledikleri düşüncesine ek olarak, kendilerini gerçekçi bir şekilde yansıtmadıkları düşüncesi de katılımcıların üzerinde ortaklaştığı diğer bir görüştür. Kısacası katılımcılara göre içinde yer almayı tercih etmedikleri Facebook çevrim içi ağ platformunun kullanıcıları hem mahremiyetlerini göz ardı ederek kendilerini fazlasıyla açmakta hem de bu açılımlarda kendilerini farklı imajlarda sunmakta ve samimi olmamaktadırlar. Bu sebeple katılımcıların Facebook'u olumsuz bir kendini açma aracı olarak gördükleri de söylenebilir.

İlişkilerde Seçicilik teması ise, katılımcıların günlük hayatlarında kendini açma biçimlerini ve içeriklerini ortaya koymaktadır. Bu temada katılımcıların ilişkilerinde kimlere ve hangi boyutta kendini açtığı gösterilmektedir. Buna göre katılımcılar, çoğunlukla yakınlığı kurdukları arkadaşlık ilişkilerinde kendilerine dair hemen hemen her şeyi açtıklarını, onlara karşı bir sınır gözetmediklerini, kendilerini ifade ederken tatmin olduklarını ve karşılıklı olarak açılım yapabildiklerini belirtmişlerdir. Ancak bazı katılımcıların kendilerini açarken belli sınırlarının olduğuna vurgu yaptıkları, arkadaş çevresi içindeki kişilere karşı bile olsa yeterince yakın bulmadıkları ilişkilerde kendilerini her yönleriyle açmadıkları, kısacası yakın olmayan ilişkilerde kendini açmanın derinleşmediği görülmüştür ve bu durum yakınlığın az olduğu ilişkilerde bireylerin kendini pek fazla açmadığı bilgisiyle (Wheless, 1976) örtüşmektedir.

İlişkilerde Seçicilik teması içinde görüldüğü gibi bazı katılımcıların kendini açma konusunda kontrollü davranmaları, sırlarını, ailevi konuları veya çatışma yaşayabilecekleri meseleleri açmamaları, hayatlarının bazı yönlerini kendilerine saklamak istemeleri ve mahremiyeti korumaya çalışmaları Mahremiyet teması ile birlikte ele alındığında çok daha anlamlı hale gelmektedir. Facebook'un bu kişiler tarafından mahremiyeti ihlal eden bir sosyal alan olarak görülmesi ve bu sebeple kullanılmama tercihi, katılımcıların kendi ilişkilerindeki seçici tutumları ile paraleldir. Collins ve Miller (1994) kendini açma yoluyla yakın ilişki geliştirmememizin nedeninin kişilik ya da gerekli sosyal çevrenin oluşturulmamasından ziyade, kişinin mahremiyet veya mesafe isteğinin altında yatabileceğinden söz etmiştir. Dolayısıyla katılımcıların neden çevrim içi ağlar aracılığıyla var olan ilişkilerini pekiştirmedikleri ya da yeni ilişkiler kurmaya motive olmadıkları ve ilişkilerindeki kendini açma sürecini neden özenle belli başlı koşullara bağladıkları anlaşılmaktadır.

Sosyal İlişkilerin Kurulduğu Ortamsal Koşullar ve Etkileşim Kaygısı teması, katılımcıların etkileşim kaygısını deneyimleme biçimini ortaya koymaktadır. Buna göre, katılımcıların ya belli ortamlarda kaygı deneyimledikleri ya da kaygısız oldukları halleri hemen hemen aynı sıklıkta ortaya çıkmıştır. Kaygısızlık hali içinde katılımcıların genel olarak insanlarla rahat iletişim kurabildikleri görülmüştür. Öte taraftan katılımcıların bir kısmının belli durumlarda etkileşim kaygısını deneyimledikleri, örneğin yeni girdikleri veya kalabalık olan ortamlarda gergin olabildikleri ya da başkaları karşısında bilgisiz görünebilecekleri karşılaşmalardan çekindikleri ortaya çıkmıştır. Ancak bu tema içindeki bulgular katılımcıların insanlarla genel olarak iletişime geçme konusunda bir etkileşim kaygısı yaşadıklarına değil, oldukça belirli durum ve ortamlar söz konusu olduğunda kaygılı olduklarına işaret etmektedir. Nitekim Schlenker ve Leary'e göre (1982) başkalarının karakteri, bir diğer deyişle etkileşim ve sosyal ortam içerisindeki gücü, bireyin karşısındaki diğer bireylerin değerini belirleyebilir ve çekici, güçlü veya iyi statülü kişilerle etkileşim içerisine girerken bireyler, etkileşimin sonuçlarını karşısındaki bu bireylere göre belirleyebilirler ve bu sebeple etkileşim kaygısı deneyimleyebilirler. Ayrıca bireylerin özelliklerinin yanı sıra sosyal ortamların özellikleri etkileşim kaygısını etkileyebilir. Bu çalışmada etkileşim kaygısını deneyimleyen katılımcılar, bu durumu genel olarak etkileşimlerini etkileyen bir problem olarak yansıtmamışlardır. Etkileşim kaygısı yaşayan bireylerin yüz yüze etkileşimden çevrim içi ağlar üzerinden örneğin Facebook aracılığı ile etkileşimi tercih edebildikleri, oradaki ilişkilerinde kendilerini daha rahat hissettikleri ve kaygı düzeylerinin düştükleri düşünülürse (Rauch, Strobel, Bella, Odachowski ve Bloom, 2013) bu araştırmanın katılımcılarının yoğun düzeyde etkileşim kaygısı yaşamadıkları ve yüz yüze iletişimden kaçmadıkları ve bunlarla ilişkili olarak bir çevrim içi sosyal ağa dahil olma tercihinde bulunmadıkları çıkarımı yapılabilir.

Cheek ve Buss (1981) sosyal kaygının, sosyal olmakla ilişkili olduğunu, yani sosyalleşmek gibi bir güdüsü olmayan bireylerin etkileşim içinde kaygıyı çok fazla deneyimlemediklerini belirtmişlerdir. Leary ve Kowalski (1993) ise etkileşim kaygılı bireylerin kaçınmadıkları sosyal durumlarda arka planda kalmaya çalıştıklarını ve hatta bu anlamda etkileşim kaygısı yaşayan kişilerin dışa dönük olmadığını söylemenin mümkün olduğunu aktarmışlardır. Hem etkileşim kaygısına dair bu bilgilerin ışığında hem de kendini açma eğiliminin bireylerin yeni ilişkiler kurma biçimini ve sıklığını etkileyeceği düşünüldüğünden, bu çalışmada katılımcıların ilişki kurma örüntüleri de incelenmiştir.

Buna göre oluşturulan Başkalarıyla İlişki Kurma Çabası teması, katılımcıların iletişimi hangi koşullarda başlattıklarını, yeni ilişkiler kurmaya açık olup olmadıklarını ve sosyal ağlarına yeni kişilerin dahil olma sıklığını ortaya koymaktadır. Bu temada en çok karşılaşılan örüntü, iletişimin paylaşılan ortak ilgi, çevre veya arkadaş üzerinden başlaması, ilişkilerin ortaya çıkması için benzerliğin aranması olmuştur. Aynı durumun çevrim içi ağlardaki ilişkilerin kurulması aşamasında da geçerli olduğu bilinmektedir. İlişki kurmak için, kişilerin bir şekilde diğer insanlarda kendileriyle benzerlik kurabilecekleri özellikler araması hemen hemen tüm ilişki kurulumları için geçerli olduğundan (Butler ve Matook, 2015), çevrim içi ve çevrim dışı arkadaşlık bağlarının gelişiminde bu durumun benzer olarak ortaya çıkması şaşırtıcı değildir. Katılımcıların ilişki kurulumunda ortaklık ya da benzerlik arayışlarının, çevrim içi ağlarda kurulan ilişkilerin yapısıyla benzerlik

göstermesi, benzerlik kurabilecekleri kişilere ulaşma açısından eksiklik yaşamadıklarını gösteriyor olabilir ve bu sebeple çevrim içi ağlara yönelme güdüsüne sahip olmadıkları varsayılabilir. Katılımcılar ilişki kurmaya açık olma, yani bir anlamda yeni insanlarla iletişim kurma konusunda motive olmaları açısından farklı özellikler göstermişlerdir. Katılımcıların bir kısmı yeni insanlar tanımaya hevesli olduğunu ya da buna açık olduğunu, bir kısmı ise bunu istemediğini ve diğer kısmı da bu konuda nötr olduğunu belirten cevaplar vermişlerdir. Dolayısıyla ilişki kurulumuna açık olma şekilleri açısından ortaya baskın bir örüntü çıkmamıştır. Bunun dışında katılımcıların bir kısmı ilişki kurma sürecinde sınır koyduklarını, herkesle yakınlık kurmayı tercih etmeyip, bu sürece seçici yaklaşıtlarını belirtmiştir. Bu bulgu katılımcıların İlişkilerde Seçicilik teması altında incelenen kendini açma örüntüleriyle paralellik göstermektedir. Katılımcıların çoğunun iletişimi başlatma sürecinde adım atan, yani kendini açma sürecini başlatan taraf olmadığı ve hayatlarına çok fazla yeni insan girmedeği görülmüştür. Trower, Sherling, Beech, Harrop ve Gilbert'e göre (1998) sosyal kaygılı bireyler kendilerini iletişimden kaçınan bireyler olarak tanımlamakta, kendilerini etkileşimi karşısındaki kişiyle birlikte yürüten, bir anlamda etkileşimin işbirlikçisi olarak değil, itaat eden taraf olarak görmekte; karşısındaki kişileri ise baskın olarak değerlendirmektedirler. Ancak bu çalışmadaki katılımcılar iletişimi başlatan taraf olmamak ve hayatlarına yeni insanlar almak konusunda imtina göstermek gibi özellikler gösterebilir de genel olarak sosyal hayatlarında kendilerini kaygılı bireyler olarak tanımlamamaktadır. Dolayısıyla sosyal ağı genişletmeye dair yüksek düzeyde bir motivasyonun olmaması veya bazı durumlarda ilişki kurmaktan kaçınmak, her zaman bir kaygı durumuna işaret etmeyebilir. Bu sebeple, hayatlarına yeni insanların çok sık girmedeğini, yani sosyal ağlarının pek fazla genişlemediğini ve sabit kalan sosyal ağlar içerisinde ilişkilerini sürdürmeyi tercih ettiğini gördüğümüz katılımcıların, sosyal ağlarının bu şekildedeki memnun olduklarını ve yine bu sebeple çevrim içi iletişime ihtiyaç duymadıklarını söylemek mümkündür. Nitekim katılımcıların çoğu sahip oldukları ilişkileri içerisinde kendilerini rahatlıkla açan kişiler olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların yeni ilişkileri başlatmaya güdülenmiş olmamaları veya özel olarak bunun için bir çaba göstermemeleri, var olan ilişkilerinden aldıkları doyumla açıklanabilir.

Sonuç olarak bu araştırmada Facebook kullanmayan bireyler açısından, Facebook kendi hayatlarını paylaşmak istemedikleri ve başkalarının da paylaşımlarını görmek istemedikleri bir sosyal ortam olarak görülmekte, bu görüşler etrafında mahremiyet ve samimiyet arayışlarına vurgu yapılmaktadır. Kendilerine dair hemen hiçbir şeyi çevrim içi ağlarda açmak istemeyen katılımcılar, yakın ilişkilerinde ise derin boyutta kendilerini açmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların çevrim içi iletişimden hoşlanmamaları, çünkü bu tür bir iletişim biçimini samimi bulmamaları göz önüne alındığında, kendi ilişkilerindeki kendini açma süreçlerinde samimiyeti gözetmeleri olağan bir durumdur.

Katılımcıların bir kısmı belli durumlarda etkileşim kaygısı yaşadıklarını söyleseler de, bunu ilişkilerini etkileyen önemli bir sorun olarak dile getirmemişlerdir. Bu açıdan katılımcıların çoğu ilişki kurma konusunda endişe yaşamamakta ve özellikle yakın ilişkilerinde rahat iletişim kurmaktadır. Sosyal ağlarını genişletmek için özellikle bir çaba harcamamaları, katılımcıların içinde buldukları ilişki biçimlerinden memnun olduğunu göstermektedir. Bibby (2008), çevrim dışındaki ilişkilerinden tatmin olan kişilerin eğer

çevrim içi ağları kullanırlarsa, çevrim içi etkileşimlerin bir parçası olmaktan ziyade, sadece zaman geçirip oyalanmak amacıyla olduklarını belirtmiştir. Ancak katılımcıların Facebook’u oyalanma aracından ziyade başkalarının kendilerini sergiledikleri samimiyetsiz bir ortam olarak görmeleri, onların neden bu ağı oyalanmak için bile olsa seçmediklerini açıklıyor olabilir.

Bu çalışmada bir takım sınırlılıklar ve önerilerden bahsetmemiz gerekmektedir. Bunların başında Facebook kullanmayan genç yetişkin sayısının az olmasından ötürü, çalışmanın ulaşılması zor bir evrene sahip olması gelmektedir ve bu sebeple 13 katılımcı ile görüşme yapılabilmektedir. Nitel araştırmaların bulguları genelleme gibi bir iddiası olmasa da gelecek araştırmalarda daha geniş bir örnekleme ulaşmak daha derin veriler elde etmek için yararlı olacaktır. Bunun yanında gelecek çalışmalarda, çevrim içi ağ kullanıcılarının, çevrim içi ağları daha önce hiç kullanmamış olanların ve kullanmayı deneyimleyip daha sonra hesaplarını kapatmış kişilerin üç farklı grup olarak ele alınması yararlı olabilir. Böylece çevrim içi ağ kullanıcısı olmayan katılımcıların kendini açma biçimlerinin ve etkileşim kaygıları düzeylerinin, çevrim içi ağ kullanmamaları ile olan ilişkisi daha net ve anlamlı bir şekilde değerlendirilebilir. Son olarak, çalışmada çevrim içi ağlardan hiçbirini kullanmayan kişilere ulaşmanın zor olacağı öngörüldüğünden, araştırma örneklemini Facebook kullanıcısı olmayan kişilerle sınırlandırılmıştır. Her ne kadar görüşmeler sırasında katılımcıların çoğu diğer çevrim içi ağları da kullanmadıklarını söyleseler de örneklemin ve bulguların kapsayıcılığı açısından sonraki çalışmalarda çevrim içi sosyal ağlardan hiçbirine dahil olmayan katılımcılara ulaşmak hedeflenebilir.

Kaynaklar

Bareket-Bojmel, L. ve Shahar, G., (2011). “Emotional and Interpersonal Consequences of Self-Disclosure in a Lived, Online Interaction”, *Journal of Social and Clinical Psychology*, 30(7), s.732-759.

Ben-Ze’ev, Aaron, (2003). “Privacy, Emotional Closeness, and Openness in Cyberspace”, *Computers in Human Behavior*, 19(4), s.451-467.

Bibby, A. Peter, (2008). “Dispositional Factors in the Use Of Social Networking Sites: Findings and Implications for Social Computing Research”, *Intelligence and Security Informatics*, s.392-400.

Biçer, Serkan, (2014). “Akademisyenlerin Sosyal Ağlarda Bulunma Motivasyonları: Facebook Örneği”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40, s.59-80.

Bilgin, Nuri, (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnekler Çalışmalar*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Bonebrake, Katie, (2002). “College Students’ Internet Use, Relationship Formation, And Personality Correlates”, *CyberPsychology & Behavior*, 5(6), s.551-557

Boyd, D. ve Ellison, N., (2008). “Social Networking Sites: Definition, History and Scholarship”, *Journal of Computer Mediated Communication*, 13, s.210-230.

Burke, M., Kraut, R. ve Marlow, C., (2011). “Social Capital on Facebook: Differentiating Uses And Users”, https://www.researchgate.net/profile/Robert_Kraut/publication/221515685_Social_Capital_on_Facebook_Differentiating_Uses_and_Users/links/02e7e529de5d32a624000000/Social-Capital-on-Facebook-Differentiating-Uses-and-Users.pdf. Erişim Tarihi: 20.03.2016

Burke, T. J. ve Ruppel, E. K., (2015). “Facebook Self-Presentational Motives: Daily Effects on Social Anxiety and Interaction Success”, *Communication Studies*, 66(2), s.204-217.

Butler, B. S. ve Matook, S., (2015). “*Social Media and Relationships*”, Peng Hwa Ang ve Robin Mansell (der.), *The International Encyclopedia of Digital Communication and Society*, https://www.researchgate.net/profile/Sabine_Matook/publication/263325419_Social_Media_and_Relationships/links/5624e33c08aea35f26870ff5/Social-Media-and-Relationships.pdf. Erişim Tarihi: 03.02.2016

Cheek, J. M. ve Buss, A. H., (1981). “Shyness and Sociability”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 41(2), s.330-339.

Chelune, Gordon J., (1987). “*A Neuropsychological Perspective of Interpersonal Communication*”, Valerian J. Derlega ve John H. Berg (der.), *Self-Disclosure: Theory, Research, and Therapy*, US: Springer, s.9-34.

Collins, N. L. ve Miller, L. C., (1994). “Self-Disclosure and Liking: A Meta-Analytic Review”, *Psychological Bulletin*, 116(3), s.457-475.

Ekşi, H., Erden, N., Erdoğan F. H. ve Yılmaz, E., (2013). “Ergenlerin Kimlik Oluşumunun Facebook Üzerinden İncelenmesi: Nitel Araştırma Örneği”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), s.295-313.

Ellison, N. B., Steinfield, C. ve Lampe, C., (2007). “The Benefits of Facebook “Friends:” Social Capital and College Students’ Use of Online Social Network Sites”, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), s.1143-1168.

Glesne, Corrine, (2013). *Nitel Araştırmaya Giriş*, Ankara: Anı Yayınları.

Greene, K., Derlega, V. J. ve Mathews, A., (2006). “*Self-Disclosure in Personal Relationships*”, Vangelisti, Anita L. ve Daniel Perlman (der.), *The Cambridge Handbook of Personal Relationships*, s.409-427.

Hargittai, Eszter, (2007). “Whose Space? Differences Among Users and Non-Users of Social Network Sites”, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), s.276-297.

Hei-Man, Tse, (2008). “An Ethnography Of Social Network In Cyberspace: The Facebook Phenomenon”, *The Hong Kong Anthropologist*, 2(1), s.53-77.

Kemp, Simon, (2017). “Digital in 2017: Global Overview”, <https://wearesocial.com/uk/special-reports/digital-in-2017-global-overview>. Erişim Tarihi: 10.09.2017

Leary, Mark R., (1983). "Social Anxiousness: The Construct and Its Measurement", *Journal of Personality Assessment*, 47(1), s.66-75.

Leary, M. R. ve Kowalski, R. M., (1993). "The Interaction Anxiousness Scale: Construct and Criterion-Related Validity", *Journal of Personality Assessment*, 61(1), s.136-146.

Leung, Louis, (2002). "Loneliness, Self-Disclosure, And ICQ (" I Seek You") Use", *CyberPsychology & Behavior*, 5(3), s.241-251.

Ljepava, N., Orr, R. R., Locke, S. ve Ross, C., (2013). "Personality and Social Characteristics of Facebook Non-Users and Frequent Users", *Computers in Human Behavior*, 29(4), s.1602-1607.

McKenna, K.Y., Green, A. S. ve Gleason, M. E., (2002). "Relationship Formation on the Internet: What's the Big Attraction?", *Journal of Social Issues*, 58(1), s.9-31.

Özgür, Hasan, (2013). "Öğretmen Adaylarının Sosyal Ağ Bağımlılığı, Etkileşim Kaygısı ve Yalnızlık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Journal of Human Sciences*, 10(2), s.667-690.

Papacharissi, Z. ve Rubin, A. M., (2000). "Predictors of Internet Use", *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 44(2), s.175-196.

Parks, M. R. ve Floyd, K., (1996). "Making Friends in Cyberspace", <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.1996.tb00176.x/full>. Erişim Tarihi: 10.10.2016

Pearce, B.W., Sharp, S. M., Wright, P. H. ve Slam, K. M., (1974). "Affection and Reciprocity in Self-Disclosing Communication", *Human Communication Research*, 1(1), s.5-14.

Post, A. L., Wittmaier, B. C. ve Radin, M. E., (1978). "Self-Disclosure as a Function of State and Trait Anxiety", *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 46(1), s.12-19.

Rauch, S. M., Strobel, C., Bella, M., Odachowski, Z. ve Bloom, C., (2013). "Face to Face Versus Facebook: Does Exposure to Social Networking Web Sites Augment or Attenuate Physiological Arousal Among The Socially Anxious?", *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(3), s.187-190.

Reno, R. R. ve Kenny, D. A., (1992). "Effects of Self-Consciousness and Social Anxiety on Self-Disclosure Among Unacquainted Individuals: An Application of the Social Relations Model", *Journal of Personality*, 60(1), s.79-94.

Schlenker, B. R. ve Leary, M. R., (1982). "Social Anxiety and Self-Presentation: A Conceptualization Model", *Psychological Bulletin*, 92(3), s.641-669.

Sheldon, Pavica, (2008). "The Relationship Between Unwillingness-to-Communicate and Students' Facebook Use", *Journal of Media Psychology*, 20(2), s.67-75.

Trower, P., Sherling, G., Beech, J., Harrop, C. ve Gilbert, P., (1998). “The Socially Anxious Perspective in Face-to-Face Interaction: An Experimental Comparison”, *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 5(3), s.155-166.

Turan, Z. ve Göktaş, Y., (2011). “Çevrimiçi Sosyal Ağlar: Öğrenciler Neden Facebook Kullanmıyor?”, <http://web.firat.edu.tr/icits2011/papers/27767.pdf>. Erişim Tarihi: 05.04.2016

Ulus, Yeşim, (2010). “Determinant Factors of Time Spent on Facebook: Brand Community Engagement and Usage Types”, *Journal of Yaşar University*, 18(5), s.2949-2957.

Wesseling, Nathalie, (2012). “How Students Use Facebook”, <http://www.westeastinstitute.com/wp-content/uploads/2012/10/ZG12-124-Nathalie-Wesseling-Full-Paper.pdf>. Erişim Tarihi: 06.04.2016

Wheless, Lawrence R., (1976). “Self-Disclosure and Interpersonal Solidarity: Measurement, Validation, and Relationships”, *Human Communication Research*, 3(1), s.47-61.

Wheless, L. R. ve Grotz, J. (1976). “Conceptualization and Measurement of Reported Self-Disclosure”, *Human Communication Research*, 4(2), s.338-346.

Wilson, K., Fornasier, S. ve White K. M., (2010). “Psychological Predictors of Young Adults’ Use of Social Networking Sites”, *Cyberpsychology*, 13(2), s.173-177.

Worthy, M., Gary, A. L. ve Kahn, G. M., (1969). “Self-Disclosure as an Exchange Process”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 13(1), s.59-63.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Zephoria Digital Marketing (2017), <https://zephoria.com/top-15-valuable-facebook-statistics/>. Erişim Tarihi: 10.09.2017

EK 1- Katılımcılarla İlgili Bilgiler

K1 Üniversite öğrencisi, kadın, 21 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu iyi düzeyde.

K2 Satış temsilcisi ve açık öğretimde üniversite öğrencisi, erkek, 23 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu orta düzeyde.

K3 Üniversite öğrencisi, kadın, 20 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu orta düzeyde.

K4 Serbest çevirmen ve uzaktan öğretimde üniversite öğrencisi, erkek, 32 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu orta düzeyde.

K5 Üniversite öğrencisi, kadın, 22 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu orta düzeyde.

K6 Üniversite öğrencisi, kadın, 21 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu orta düzeyde.

K7 Üniversite öğrencisi, kadın, 20 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu orta düzeyde.

K8 Araştırma görevlisi, erkek, 37 yaşında, evli, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu iyi düzeyde.

K9 Araştırma görevlisi, erkek, 27 yaşında, evli, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu orta düzeyde.

K10 Lise öğrencisi, kadın, 18 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu iyi düzeyde.

K11 Yüksek lisans mezunu ve çalışmıyor, erkek, 28 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu orta düzeyde.

K12 İnşaat mühendisi, erkek, 26 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu çok iyi düzeyde.

K13 Bankada çalışıyor, erkek, 30 yaşında, bekar, İstanbul'da yaşıyor, gelir durumu iyi düzeyde.